

Per *Salvador Cardús*, sociòleg i periodista

però predominin els riscos comuns i, en tot cas, pot canviar, i només relativament, la capacitat per donar-hi respostes pròpies. Segona, Catalunya ja és una societat plural a tots els efectes, i, per tant, són diversos els valors —si per això entenem les diverses maneres de respondre a la pluralitat d'interessos i objectius que tenim els catalans— i diverses les formes de cohesió. No tinc cap mena de dubte, posem per cas, que Messi, el futbolista, se sent molt ben integrat al seu club. Però, possiblement, el FCB sigui pràcticament l'únic espai de contacte de Messi amb Catalunya i, per tant, per ell, la cohesió passa tota per aquest petit espai institucional. En canvi, per un xicot de la mateixa edat que ha anat a un institut de secundària públic d'una àrea metropolitana perifèrica deprimida, amb dificultats per trobar la seva primera feina, el desafiament de la cohesió és ben diferent i no passa pels mateixos mecanismes ni pels mateixos espais i temps. I tercera consideració, els interessos —viscuts subjectivament com a valors— i els mecanismes de cohesió, a més de variats, són canviants perquè són de naturalesa més tàctica que estratègica. Vull dir que canvien al llarg dels estadis de la vida, canvien segons les circumstàncies professionals, segons el períodes de bonança o de depressió... Es tracta de variables el valor de les quals depèn de la seva eficàcia adaptativa. Les conseqüències d'aquestes reflexions també són triples. Una, d'aquí a vint anys és desitjable que seguim tenint els mateixos problemes que tinguí el nostre entorn, i, si pot ser, els que tinguí el nostre entorn més cap al nord que el de cap al sud i l'oest. Dos, d'aquí a vint anys caldrà haver après a no enyorar

“Catalunya ja és una societat plural a tots els efectes, i, per tant, són diversos els valors —si per això entenem les diverses maneres de respondre a la pluralitat d'interessos i objectius que tenim els catalans— i diverses les formes de cohesió.”

falses i impossibles unanimitats morals —ara encara massa freqüents— i, en canvi, haurem d'haver après a oferir respostes diverses segons les necessitats, que seran múltiples. I tres, haurem d'aprendre a donar respostes múltiples i canviants i a superar les rigideses pensades per a societats anteriors molt més homògenes i regides per sistemes de coacció simbòlica forts i àmpliament compartits que ja no existiran.

Fetes les consideracions prèvies, és ara que podem passar a explicitar alguns desigs sobre la societat que voldríem i amb la qual ens podríem sentir compromesos per tal de posar-hi totes les il·lusions i esforços. El primer que caldria fer per pensar el futur és superar la retòrica dels valors i començar a parlar, precisament, de projectes. Perquè, des del meu punt de vista, només es pot aconseguir la cohesió necessària per tenir-ne, de futur, si el país és vist més com un projecte que no pas com un conjunt de valors que cal preservar. I és que la meua impressió és que d'aquí a vint anys, els actuals models de societat del benestar estaran superats, i si no ho estan, voldrà dir que hem quedat atrapatats en una profunda crisi, tant per la inviabilitat econòmica del model com per l'escassa adhesió social que tindran. La mena de barra lliure de serveis públics actual, ni serà sostenible, ni tan sols serà volguda per la majoria. D'una banda, perquè els avenços científics i socials generen unes expectatives de benestar i d'atenció mèdica i personal que creixen a una velocitat exponencial

Salvador Cardús i Ros és doctor en ciències econòmiques a la Universitat Autònoma de Barcelona (1981) i professor titular de sociologia a la Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona, de la qual actualment és degà. També és periodista i col·labora regularment en diversos mitjans com l'*Avui*, *La Vanguardia*, Catalunya

Ràdio i Ràdio Euskadi. Entre els seus llibres hi ha *El desconcert de l'educació* (2000) i *Ben educats* (2003), i *Propostes d'intervenció per a la conciliació d'horaris familiars, escolars i laborals* (2003). Acaba de publicar *El camí de la independència* (2010). És membre de l'Institut d'Estudis Catalans.

mentre els recursos són cada vegada més escassos a causa de l'envelliment de la població. De l'altra, perquè el sistema d'assistència pública gratuïta pressuposava una actitud responsable i compromesa amb la comunitat per part del ciutadà. Aquests tipus d'actituds lleials ja no es poden donar per descomptat. Per tant, caldrà concretar condicions d'accés a determinades prestacions. Poso un exemple senzill que solc repetir per la seva claredat: no és el mateix atendre públicament i gratuïta la sordesa produïda per cinquanta anys de treball en una fàbrica tèxtil al costat d'un teler, o atendre l'asbestosi com a conseqüència d'una vida de treball exposat a l'amiant, que atendre la sordesa prematura produïda per uns mals hàbits a l'hora d'escoltar voluntàriament música a volums perillosos dins el cotxe, amb els auriculars o a la discoteca o les malalties derivades del tabaquisme quan tohom ja en coneix les conseqüències. La societat no podrà tenir —ni sentirà— el mateix grau de solidaritat en uns casos que en els altres.

Per tant, si Catalunya vol mantenir un bon nivell en els models de protecció social, haurà de ser capaç de dibuixar un projecte de benestar sostenible de futur en el qual els catalans siguem capaços de creure-hi prou profundament per fer les renúncies necessàries a la satisfacció d'interessos individuals —en el sentit d'egoistes des del punt de vista comunitari— que ara mateix orienten les nostres decisions. Precisament, la cohesió social —tal com ho veig i a vint anys vista— està sobretot en perill a causa del

model actual perquè és profundament injust i generador de tota mena d'abusos i de conductes incíviques, que malbarata recursos i no és capaç d'arribar allà on fa més falta. I, per tant, mantenir la cohesió social, que vol dir fonamentalment conservar la confiança en la capacitat d'autoregulació d'una societat política determinada —d'un poble, d'una nació—, obligarà a trobar models menys burocratitzats, més eficients i sobretot més justos i solidaris que els actuals.

En definitiva, i més enllà de fer apostes sobre com serà, si he de dir com desitjo que sigui la Catalunya d'aquí a vint anys, a més d'emancipada nacionalment, me la imagino amb uns nivells excepcionals, en termes comparatius amb la resta d'Europa, de consciència social, de manera que la responsabilització individual permetrà el manteniment d'uns estàndards elevats de protecció eficient universal i amb capacitat d'arribar a aquells que realment ho necessitin. M'imagino una Catalunya ben formada cívica ment a través d'un es sistema de famílies i una escola capaces de transmetre la importància que té la sostenibilitat del sistema de benestar social a l'hora de garantir un futur col·lectiu just i solidari. Però també me la imagino amb unes regles de joc que afavoreixin aquest procés, més enllà de pedagogismes retòrics poc útils. Molt en particular, crec que Catalunya podria ser, ella mateixa, un model per a altres estats a l'hora d'aplicar les solucions avançades que hauríem hagut de ser capaços de posar en marxa. Tenim la capacitat científica i tècnica per fer-ho, tenim un punt de

“Només es pot aconseguir la cohesió necessària per tenir-ne, de futur, si el país és vist més com un projecte que no pas com un conjunt de valors que cal preservar. I és que la meua impressió és que d'aquí a vint anys, els actuals models de societat del benestar estaran superats, i si no ho estan, voldrà dir que hem quedat atrapats en una profunda crisi, tant per la inviabilitat econòmica del model com per l'escassa adhesió social que tindran.”

partida excel·lent en assistència sanitària i en polítiques socials en general –fins i tot una mica massa avançades per ser un país que cada any té una pèrdua en el seu PIB de quasi un 10%–, i tenim la mida de país adequat per experimentar noves solucions. Només ens falta el coratge polític per fer-ho. El tindrem?

